

Het Nederlandse politieverhoor van verdachten anno 2017

Citation for published version (APA):

Geijssen, K., & de Ruiter, C. (2017). Het Nederlandse politieverhoor van verdachten anno 2017. *Strafblad*, 14(2), 157-162.

Document status and date:

Published: 01/01/2017

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Document license:

Taverne

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

22. Het Nederlandse politieverhoor van verdachten anno 2017

Over Nederlandse verhoormethoden is nog maar weinig bekend. Onder andere in het Verenigd Koninkrijk is onderzocht hoe politieagenten een zo betrouwbaar en uitgebreid mogelijke verklaring van een verdachte kunnen verkrijgen, alsook naar de risico's van bepaalde verhoormethoden. Hieruit blijkt dat ondeugdelijke verhoortechnieken schuldige én onschuldige verdachten een bekentenis kunnen ontlokken. Op basis van de stand van de wetenschap over de effectiviteit van verhoormethoden worden suggesties gedaan om het Nederlandse verdachtenverhoor te verbeteren.

1 Inleiding

Het verhoren van verdachten is corebusiness van de politie. Op basis van de verklaring van de verdachte neemt de rechter, in combinatie met de rest van het dossier, een weloverwogen beslissing over de schuldvraag.¹ In de afgelopen decennia is, onder andere in het Verenigd Koninkrijk, veel wetenschappelijk onderzoek verricht naar de vraag op welke manier politieagenten een zo betrouwbaar en uitgebreid mogelijke verklaring van verdachten kunnen verkrijgen, en naar de risico's van bepaalde verhoormethoden.² Uit dat onderzoek blijkt ontegenzeggelijk dat ondeugdelijke verhoortechnieken – waaronder het voorspiegelen van strafvermindering, het inspelen op het geweten, materiële beloningen, het voorhouden van vals bewijs en andere trucs – zowel schuldige als onschuldige verdachten een bekentenis kunnen ontlokken.³

1 M.J.A. Duker & L. Stevens, 'Het politieke verdachtenverhoor. Meer aandacht voor methoden gewenst', in: M.J. Borgers, M.J.A. Duker & L. Stevens (red.), *Politie in beeld*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2009, p. 77-104.

2 H. Häkkinen et al., 'Police officers' views of effective interview tactics with suspects. The effects of weight of case evidence and discomfort with ambiguity', *Applied Cognitive Psychology* 2009, p. 468-481.

3 Zie bijv. G.H. Gudjonsson, *The psychology of interrogations and confessions. A handbook*, Chichester: Wiley & Sons 2003; S.M. Kassin et al., 'Police-induced confessions. Risk factors and recommendations', *Law*

Dit artikel gaat over de verschillen tussen het verdachtenverhoor in het Verenigd Koninkrijk en Nederland anno 2017. Op basis van een vergelijking worden suggesties gedaan om het Nederlandse verdachtenverhoor te verbeteren, zodat het kan voldoen aan de huidige wetenschappelijke standaarden.

2 Investigative interviewing: een bewezen effectieve verhoormethode

In het Verenigd Koninkrijk bestaat een lange traditie van wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van het politieverhoor van aangevers, getuigen en verdachten. Dit is terug te voeren naar 1984, toen slechte verhoorpraktijken tijdens rechtszaken aan het licht kwamen en in de media werden gebracht. Vanaf dat moment werd de politie verplicht om alle verhoren auditief vast te leggen en werden deze opnames toegankelijk gemaakt voor wetenschappers. Uit onderzoek werd duidelijk dat politieagenten een beschuldigende manier van verhoren hanteerden en voornamelijk een bekentenis nastreefden.⁴ Politieagenten bleken verdachten tijdens het verhoor voornamelijk eerst te confronteren met

and Human Behavior 2010, p. 3-38; C. Kortlever, 'Verhoormethoden en hun risico's', *Expertise en Recht* 2011, p. 3-12.

4 J. Baldwin, 'Police interview techniques. Establishing truth or proof', *The British Journal of Criminology* 1993, p. 325-352.

het bewijs dat zij hadden, waarna ze hen om een reactie op de beschuldigingen vroegen en hen probeerden over te halen om een bekentenis af te leggen.⁵ Dit leidde in 1992 tot de invoering van de Police and Criminal Evidence Act (PEACE) in Engeland, Wales en Noord-Ierland, waarin uniforme, ethische en transparante richtlijnen waren geformuleerd voor het verhoren van verdachten, aangevers en getuigen, en de term 'interrogation' (verhoor) werd vervangen door 'investigative interviewing' (te vertalen in: forensisch interview).⁶ Het grootste verschil tussen oude verhoormethoden en het nieuwe *investigative interviewing* is het uitgangspunt dat verdachten neutraal worden geïnterviewd, waarbij de nadruk ligt op waarheidsvinding in plaats van op het verkrijgen van een bekentenis. De nieuwe interviewmethode is gebaseerd op

In het Verenigd Koninkrijk bestaat een lange traditie van wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van het politieverhoor van aangevers, getuigen en verdachten.

wetenschappelijk onderzoek naar communicatie, de werking van het menselijk geheugen en gesprekstechnieken.⁸ *Investigative interviewing* bestaat uit vijf fasen van het PEACE-model, een acroniem voor: *Planning and preparation, Engage and explain, Account, clarification and challenge, Closure en Evaluation*. Het PEACE-model heeft drie uitgangspunten: een neutrale, niet-oordelende manier van interviewen, transparantie over het doel van het interview, en nadruk op een *free recall* waarbij de verdachte eerst de gelegenheid krijgt een verklaring te geven waarna de interviewer met open vragen neutraal doorvraagt op deze verklaring.⁹ Tegelijkertijd werd ingevoerd dat kwetsbare verdachten, bijvoorbeeld personen met een verstandelijke beperking of een psychische stoornis, zich tijdens het interview kunnen laten bijstaan door een zogenaamde *appropriate adult* ('geschikte volwassene'), waarvan een actieve houding wordt verwacht met betrekking tot

het adviseren van de verdachte, het bewaken van een eerlijk interview en het goed laten verlopen van de communicatie tussen de verdachte en de politie.¹⁰

Ongeveer tien jaar na de invoering van PEACE werd een vernieuwd opleidingsmodel in vijf stappen (*five tiers*) voor *investigative interviewing* geïntroduceerd, gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek en afgestemd op het type delict.¹¹ In dit opleidingsmodel is stap 1 een basisniveau van *investigative interviewing*, bedoeld voor beginnende politieagenten. Stap 2 is een tweeweekse opleiding voor meer ervaren politieagenten en rechercheurs die betrokken zijn bij meer complexe onderzoeken. Stap 3 is een specialistische opleiding van zes weken voor het interviewen van kinderen en kwetsbare personen. Stap 4 en 5 zijn bedoeld voor politiemangement, respectievelijk algemene interviewtechnieken voor supervisors/managers en complexe interviewtechnieken voor specialisten. Inmiddels is het opleidingsprogramma doorontwikkeld in het Professionalising Investigation Programme (PIP) en gewijzigd in vier stappen, waarbij op de eerste drie niveaus meer wordt geïnvesteerd in basisvaardigheden, supervisie en ondersteuning door specialisten, en op het vierde niveau in strategisch management van zeer complexe onderzoeken.¹² Uit onderzoek naar de nieuwe manier van opleiden van politieagenten in het Verenigd Koninkrijk en de effectiviteit van *investigative interviewing* is gebleken dat de interviews van verdachten beter worden voorbereid, meer gestructureerd verlopen en politieagenten meer transparante interviewmethoden gebruiken in vergelijking met de oude verhoormethoden.¹³ Ook is gebleken dat als volgens de uitgangspunten van *investigative interviewing* interviewers zich neutraal opstellen, contact opbouwen en behouden, en adequate interviewtechnieken toepassen, verdachten coöperatiever zijn, minder weerstand bieden en een uitgebreidere verklaring geven; wat overigens voornamelijk gerelateerd lijkt te zijn aan de vaardigheden van de interviewer.¹⁴ Inmiddels wordt *investigative interviewing* door de politie gebruikt in meerdere landen,

5 S. Soukara et al., 'What really happens in police interviews of suspects? Tactics and confessions', *Psychology, Crime & Law* 2009, p. 493-506.
 6 Naar het idee van R. Boon et al., 'Van verhoor naar forensisch interview', *Het Tijdschrift voor de Politie* 2016, p. 20-25.
 7 E. Shepherd & A. Griffiths, *Investigative interviewing. The conversation management approach*, Oxford: Oxford University Press 2013.
 8 C. Clark, B. Milne & R. Bull, 'Interviewing suspects of crime. The impact of PEACE training, supervision and the presence of a legal advisor', *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling* 2011, p. 149-162.
 9 Shepherd & Griffiths, a.w.

10 S. Medford, G.H. Gudjonsson & J. Pearse, 'The efficacy of the appropriate adult safeguard during police interviewing', *Legal and Criminological Psychology* 2003, p. 253-266.
 11 A. Griffiths & B. Milne, 'Will it all end in tiers? Police interviews with suspects in Britain', in: T. Williamson (ed.), *Investigative interviewing. Research rights and regulation*, Cullompton: Willan 2005, p. 167-189.
 12 D. McGrory & P. Treacy, 'The professionalising investigation programme', in: M.R. Haberfeld, C.A. Clarke & D.L. Sheehan (eds.), *Police organization and training. Innovations in research and practice*, New York: Springer 2012, p. 113-136.
 13 Clark, Milne & Bull, a.w.
 14 R. Bull & S. Soukara, 'Four studies of what really happens in police interviews', in: D.G. Lassiter & C.A. Meissner (eds.), *Police interrogations and false confessions. Current research, practice and policy recommendations*, Washington DC: American Psychological Association 2010, p. 81-95.

zoals Australië, Canada, Nieuw-Zeeland en Noorwegen.¹⁵

3 Het Nederlandse politieverhoor: effectiviteit onbekend

Nederlandse politieagenten worden onderwezen in verhoormethoden op basis van de *Handleiding verhoor* (hierna: *Handleiding*).¹⁶ Een typisch Nederlands verdachtenverhoor bestaat uit drie delen: een eerste contact, een persoonsgericht en een zaakgericht verhoor, waarbij in het derde deel gebruik wordt gemaakt van de 'standaard verhoorstrategie' (SVS). Hoewel eerder werd aangenomen dat de SVS kenmerken heeft van algemene communicatietheorieën en in grote lijnen overeenkomt met informatievergarende verhoorstrategieën,¹⁷ is de SVS nog nooit wetenschappelijk getoetst op effectiviteit.¹⁸

Er zijn nota bene twee belangrijke risico's aan het gebruik van de SVS. Ten eerste werkt de SVS *guilty bias* en *confirmation bias* in de hand, dat wil zeggen dat wordt uitgegaan van schuldpresumptie en dat het gevaar bestaat dat bewijs wordt geïnterpreteerd op basis van reeds bestaande hypothesen, overtuigingen en verwachtingen. De SVS heeft namelijk als doel, zoals de *Handleiding* aangeeft, het minimaliseren van weerstand bij de verdachte tegen het vertellen van 'de waarheid',¹⁹ en de opbouw van confrontaties in zwaarte, frequentie en duur,²⁰ waarbij tactische aanwijzingen worden omsingeld om uitvluchten van de verdachte te voorkomen en de verdachte wordt beloofd als hij zijn verklaring in de richting van 'de waarheid' bijstelt.²¹ De SVS 'eindigt op het moment dat de verdachte een verklaring geeft die overeenkomt met de tactische aanwijzingen'.²² De *Handleiding* maakt echter niet duidelijk wat precies met 'de waarheid' wordt bedoeld. Waarschijnlijk wordt bedoeld op de tot op dat moment gevonden tactische en technische bewijzen – wat impliceert dat de SVS afhankelijk is van het op dat moment beschikbare bewijs.²³ De kans is dan levensgroot aanwezig dat de politieagenten selectief op zoek gaan naar technisch en tactisch bewijs dat de schuld van deze verdachte bevestigt en dat bewijs dat hiermee

in strijd is wordt genegeerd,²⁴ in het bijzonder in zaken met beperkt of niet-overtuigend bewijs.²⁵ Bovendien heeft onderzoek aangetoond dat verhoorders met een hogere mate van schuldpresumptie meer druk uitoefenen, meer beschuldigend verhoren en vaker een bekentenis nastreven.²⁶ Een beschuldigende manier van verhoren leidt echter ook vaker tot een onbetrouwbare verklaring, of zelfs een valse bekentenis²⁷ – wat in de *Handleiding* wordt erkend.²⁸ Verder is in de *Handleiding* te lezen:²⁹

'Wanneer de verdachte een deel van zijn verklaring naar aanleiding van een confrontatie corrigeert in de richting van het geformuleerde doel (...), beloon je de verdachte hiervoor.'

Hieruit blijkt dat het verkrijgen van een bekentenis van de verdachte bij de SVS het doel is, en in deze zin is de SVS dus niet louter een informatievergarende, maar ook een accusatoire verhoorstrategie.

Ten tweede is het uitgangspunt van drukopbouw, dat in de *Handleiding* wordt beschreven als belangrijk uitgangspunt van de SVS, problematisch. De SVS mag volgens de *Handleiding* alleen worden gebruikt als de verdachte 'normaal drukgevoelig' is.³⁰ Vreemd genoeg wordt wat 'normaal drukgevoelig' precies is nergens in de *Handleiding* nader toegelicht. In een recente publicatie wordt wel onderscheid gemaakt tussen externe druk en interne druk tijdens een verhoor.³¹ Externe druk is zogenaamd het uitoefenen van druk door middel van bijvoorbeeld beloftes, misleiden, dreigen of langdurig verhoren. Deze vorm van druk wordt in de *Handleiding* niet toegestaan. Interne druk wordt verondersteld te zijn druk die verdachten zelf ervaren naar aanleiding van confrontaties met feiten en tegenstrijdigheden, en deze 'interne druk' zorgt volgens de *Handleiding* dat verdachten gaan verklaren conform 'de waarheid'.³² Het verschil tussen interne en externe druk lijkt in de praktijk geheel onduidelijk, immers, beide vormen van druk refereren aan de mate van stress bij verdachten. Daarover merkte Van Koppen al eerder op dat verdachten bij de politie al voldoende onder druk staan en dat een politieverhoor dat de druk extra

15 D. Walsh & R. Bull, 'Interviewing suspects. Examining the association between skills, questioning and evidence disclosure, and interview outcomes', *Psychology, Crime & Law* 2015, p. 661-680.

16 A. van Amelsvoort, I. Rispen & H. Grolman, *Handleiding verhoor* (zesde, herziene druk), Amsterdam: Reed Business 2015 (hierna: *Handleiding*).

17 J. Hoekendijk & M. van Beek, 'The GIS-model. A Dutch approach to gather information in suspect interviews', *Investigative Interviewing: Research and Practice* 2015, p. 1-9.

18 Duker & Stevens, a.w.

19 *Handleiding*, p. 445.

20 *Handleiding*, p. 446.

21 *Handleiding*, p. 445.

22 *Handleiding*, p. 456.

23 Kortlever, a.w.

24 R.A. Leo & S.A. Drizin, 'The three errors. Pathways to false confession and wrongful conviction', in: Lassiter & Meissner, a.w., p. 9-30.

25 Häkkänen et al., a.w.

26 C. Hill, A. Memon & P. McGeorge, 'The role of confirmation bias in suspect interviews. A systematic evaluation', *Legal and Criminological Psychology* 2008, p. 357-371.

27 Gudjonsson, a.w. (2003).

28 *Handleiding*, p. 371.

29 *Handleiding*, p. 455.

30 *Handleiding*, p. 445.

31 Hoekendijk & Van Beek, a.w.

32 *Handleiding*, p. 445.

opbouwt derhalve onnodig is.³³ Desondanks is uit onderzoek naar Nederlandse politieverhoren gebleken dat bij zijgende verdachten een meer intimiderende verhoorstijl wordt gebruikt,³⁴ terwijl onderzoek juist heeft aangetoond dat drukopbouw een boemerangeffect kan creëren als verdachten

Tot op heden is weinig onderzoek gedaan naar wat zich precies in de verhoorkamers van de Nederlandse politie afspeelt.

het gevoel krijgen onder druk te worden gezet of oneerlijk te worden behandeld en daardoor minder gaan verklaren.³⁵ Kortom, de Handleiding waarschuwt dat stress bij verdachten kan leiden tot valse bekentenissen,³⁶ maar niettemin is de SVS gebaseerd op het opbouwen van druk. Bovendien schrijft de Handleiding voor:³⁷

'Als je de meeste tactische aanwijzingen hebt uitgespeeld, kun je de druk bij de verdachte verder verhogen door eerdere constatering en confrontaties achter elkaar uit te voeren, zonder dat je de verdachte de gelegenheid geeft om er tussentijds op te reageren. Je kunt de druk nog verder opvoeren door als laatste aan de rij een of meer nieuwe confrontaties of onderzoeksmogelijkheden toe te voegen.'

De hier beschreven verhoormethode vertoont sterke overeenkomsten met de omstreden Amerikaanse Reid-verhoortechniek.³⁸

33 P.J. van Koppen, 'Waarom ik jou wil laten bekennen. Over valse bekenners en hun ondervragers', *Koud Bloed* 2009, nr. 7, p. 31-41.

34 L. Stevens & W.J. Verhoeven, *Raadsman bij politieverhoor. Invloed van voorafgaande consultatie en aanwezigheid van raadslieden op de organisatie en wijze van verhoren en de proceshouding van verdachten*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2010.

35 G.H. Gudjonsson, 'Investigative interviewing. Recent developments and some fundamental issues', *International Review of Psychiatry* 1994, p. 237-252.

36 Handleiding, p. 372.

37 Handleiding, p. 455.

38 Bij de Amerikaanse Reid-techniek®, genoemd naar de ontwerper John E. Reid, wordt getracht een bekentenis van een verdachte te verkrijgen door o.a. het stellen van misleidende en suggestieve vragen, minimalisatie (het bagatelliseren van het delict), maximalisatie (het overdrijven van het bewijs en de zwaarte van het delict), het vragen naar hypothetische situaties en de opbouw van stress. Deze verhoortechniek heeft gezorgd voor talloze onterechte veroordelingen op basis van valse bekentenissen van verdachten. Zie verder Gudjonsson, *a.w.* (2003) en www.innocenceproject.org. Overigens wordt op de website www.reid.com onterecht geclaimd dat: 'The Reid Technique of Interviewing and Interrogation, [is] widely recognized

4 Het Nederlandse politieverhoor: wetenschappelijke bevindingen

Tot op heden is weinig onderzoek gedaan naar wat zich precies in de verhoorkamers van de Nederlandse politie afspeelt.³⁹ De schaarse wetenschappelijke studies naar het Nederlandse politieverhoor hebben laten zien dat politieagenten vaak gebruikmaken van niet-effectieve verhoormethoden. Stevens en Verhoeven analyseerden bijvoorbeeld 168 eerste politieverhoren waar een verdenking bestond van een levensdelict (doodslag en moord).⁴⁰ Uit de resultaten blijkt dat er in de meeste verhoren weliswaar vaak effectieve methoden, zoals contact opbouwen (71%) en technische en tactische aanwijzingen omsingelen (45-52%), werden gebruikt, maar ook frequent ineffektieve methoden, zoals sturende en suggestieve vragen (44%), hypothetische scenario's opwerpen (23%), inspelen op geweten of schuldgevoel (49%) en uiten van ongeduld, frustratie of boosheid (29%). De methode om verdachten met bewijs te confronteren – de belangrijkste methode volgens de SVS – werd in slechts 52% van de verhoren gebruikt. Bovendien werd in 4% van de verhoren gevonden dat politieagenten de verdachte fysiek intimideerden en minimalisatietechnieken gebruikten.

Siemerink en Van der Laan hielden zestien gestructureerde interviews over het verhoor in moord- en doodslagzaken met politieagenten, een officier van justitie en een rechter-commissaris.⁴¹ Uit hun onderzoek bleek dat de verhoren vaak op een ad hoc manier werden vormgegeven, op basis van gevoel in plaats van op basis van een verhoorplan. Ook werden verhoorders meestal geselecteerd op basis van beschikbaarheid in plaats van geschiktheid. Bovendien ontbrak het verhoorders vaak aan kennis over het opsporingsonderzoek, bleken oudere politieagenten anders te verhoren dan jongere politieagenten en vonden politieagenten dat het gevolgd hebben van een verhooropleiding niets zei over de kwaliteit van de verhoorder.

Odinot, Boon en Wolters toonden aan dat het Nederlandse politieverhoorders ontbreekt aan kennis over het geheugen en dat hun kennisniveau geen samenhang vertoont met het

as the most effective means available to exonerate the innocent and identify the guilty.'

39 Zie Duker & Stevens, *a.w.*; Kortlever, *a.w.*; L. Stevens & W.J. Verhoeven, 'Wat is er mis met een "goed gesprek"? Een exploratief onderzoek naar pressie tijdens politieke verdachtenverhoren en risico's op valse bekentenissen', *DD* 2011, p. 114-131.

40 Stevens & Verhoeven, *a.w.* (2011).

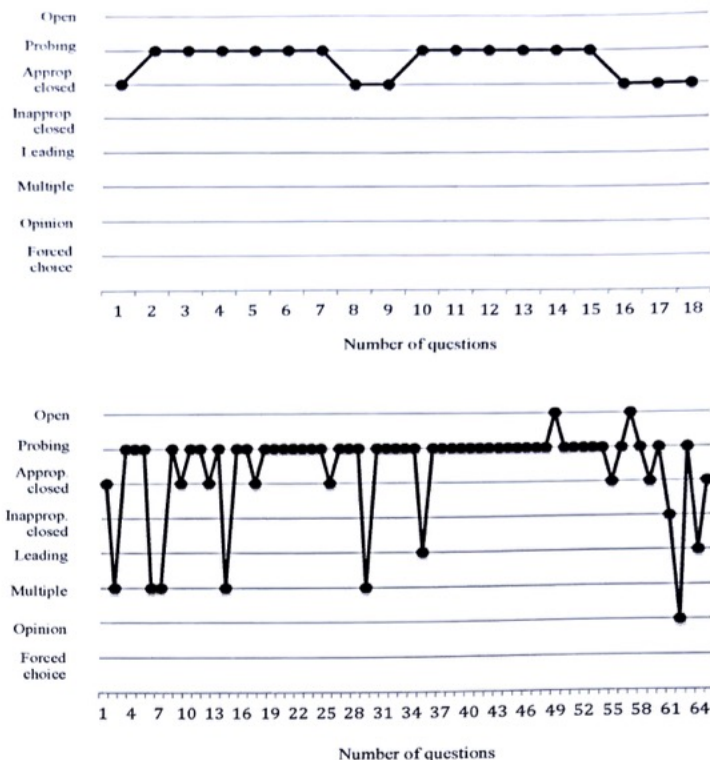
41 L. Siemerink & P.H. van der Laan, 'Het opsporingsonderzoek in moord- en doodslagzaken met minderjarige verdachten', *Het Tijdschrift voor de Politie* 2016, p. 26-31.

aantal jaren ervaring.⁴² Meer dan twee derde van de politieverhoorders gaf een fout antwoord op de vraag of traumatische herinneringen na jaren hervonden kunnen worden, of het stellen van misleidende vragen aan kinderen leidt tot valse herinneringen, of een getuige die onder invloed is van alcohol een minder betrouwbare verklaring geeft. Op basis van deze onderzoeksresultaten concludeerden Odinet en haar collega's dat politieverhoorders die een specialistische verhooropleiding hadden gevolgd een matig kennisniveau hadden met betrekking tot de werking van het menselijk geheugen.

In een recent onderzoek analyseerden Geijssen et al. 36 verhoren van willekeurige verdachten die in een politiecellencomplex in voorlopige hechtenis zaten en werden verdacht van uiteenlopende strafbare feiten.⁴³ De verhoren werden geanalyseerd aan de hand van de Griffiths Question Map (GQM), een methode die werd ontworpen voor trainingsdoelinden.⁴⁴ De GQM onderscheidt drie typen geschikte vragen (*appropriate questions*: open vragen, onderzoekende vragen en deugdelijke gesloten vragen) en vijf ongeschikte vragen (*inappropriate questions*: ondeugdelijke gesloten vragen, sturende vragen, meerdere vragen tegelijk, mening geven en keuze vragen/forced choice).⁴⁵ Na analyse van alle 36 verhoren bleek dat slechts 14% kon worden aangemerkt als deugdelijk, vanwege een structuur van open onderzoeksvragen en doorvragen, en het gebruik van de drie typen geschikte vragen; in 86% van de verhoren werden ongeschikte vragen gebruikt en miste het verhoor de structuur van open vragen, doorvragen en afsluiten. Figuur 1 geeft een voorbeeld van twee GQM-analyses: de bovenste van een deugdelijk verhoor en de onderste van een ondeugdelijk verhoor.

5 Anno 2017: tijd voor het forensisch interview

Geschikte verhoormethoden zijn noodzakelijk om accurate en betrouwbare verklaringen van verdachten te verkrijgen. Het beperkte onderzoek naar het Nederlandse verdachtenverhoor heeft echter aangetoond dat politieagenten vaak ongeschikte verhoormethoden gebruiken. Dit lijkt niet verwonderlijk gezien de uitgangspunten van de SVS en de instructies voor de uitvoering van het verhoor in de Handleiding. De SVS kan *guilty bias* en *confirmation bias* bij politieagenten in de hand te werken, en het uitgangspunt

Figuur 1. Twee voorbeelden van the Griffiths Question Map uit het onderzoek van Geijssen et al. 2016. De bovenste GQM is van een deugdelijk Nederlands verhoor en de onderste GQM is van een ondeugdelijk verhoor. Daarbij worden drie geschikte (*appropriate*) vragen onderscheiden (open vragen, onderzoekende/probing vragen en deugdelijk/*appropriate* gesloten vragen) en vijf ongeschikte vragen (ondeugdelijk/*inappropriately* gesloten vragen, sturende/*leading* vragen, meerdere/*multiple* vragen, mening/*opinion* geven en keuze vragen/*forced choice*)

van drukopbouw tijdens het verhoor zorgt voor nog meer stress bij verdachten, hetgeen onnodig en onwenselijk is omdat daarmee de kans op een onbetrouwbare verklaring, of zelfs een valse bekentenis, groter wordt. Al eerder hebben wetenschappers gewaarschuwd voor de gevaren van de SVS,⁴⁶ echter tot nu toe zonder resultaat. Tot op heden is namelijk vanuit de politie geen empirisch onderzoek naar de SVS geïnitieerd en bovendien onderwijzen docenten van de Politieacademie nog steeds op basis van de Handleiding, inmiddels in de zesde druk.

Los van de wetenschappelijke bezwaren die vanuit de rechtspsychologie tegen de SVS zijn in te brengen, lijken de wet-

42 G. Odinet, R. Boon & L. Wolters, 'Het episodisch geheugen en getuigenverhoor. Wat weten politieverhoorders hiervan?', *Tijdschrift voor Criminologie* 2015, p. 279-299.

43 K. Geijssen et al., *The interrogation of vulnerable suspects in The Netherlands. An exploratory study*, (aangeboden ter publicatie) 2016.

44 Griffiths & Milne, a.w.

45 Shepherd & Griffiths, a.w.

46 Zie bijv. Boon et al., a.w.; Duker & Stevens, a.w.; Van Koppen, a.w.; Kortlever, a.w.; N.M. Nierop, 'Het verdachtenverhoor in Nederland. Wat wordt verhoorders geleerd?', *NJB* 2005, p. 887-890.

telijke waarborgen voor het verhoren van verdachten in de Nederlandse strafrechtpraktijk beperkt.⁴⁷ Hoewel in artikel 6 EVRM is vastgelegd dat een verdachte recht heeft op een eerlijk proces en de schuldpresumptie van de hand wordt gewezen, en in artikel 29 Wetboek van Strafvordering is bepaald dat een verklaring van een verdachte in vrijheid moet worden afgelegd en verhoorders geen ongeoorloofde psychische en lichamelijke druk op verdachten mogen uitoefenen, is in de Nederlandse jurisprudentie slechts één duidelijk voorbeeld van kritiek op ongeoorloofde druk te vinden, namelijk op de zogenaamde Zaanse verhoormethode. Hierover oordeelde de Hoge Raad in 1997 dat het laten herbelevan van het delict met behulp van indringende verhoormethoden, en het gebruikmaken van foto's van het delict en van de familie van het slachtoffer, niet is toegestaan.⁴⁸ Uit recentere jurisprudentie blijkt dat het politieagenten wel is toegestaan om, onder andere, een (zwijgende) verdachte frequent en indringend te verhoren waarbij de druk wordt opgevoerd,⁴⁹ om op tafel te slaan en met stemverheffing de verdachte te ondervragen,⁵⁰ het beschikbare bewijs te overdrijven,⁵¹ en om suggesties te wekken over wat medeverdachten hebben verklaard.⁵² Hoewel deze verhoormethoden in de Handleiding worden aangemerkt als ongeoorloofde externe druk, en onderzoek bovendien heeft aangetoond dat deze methoden niet bijdragen aan het verkrijgen van een betrouwbare ver-

klaring, worden zij door de Nederlandse rechter in vonnissen expliciet toegestaan – en kennelijk ook daadwerkelijk in de praktijk door de politie gebruikt. Echter, dit soort verhoormethoden draagt niet bij aan waarheidsvinding, omdat zij onjuiste verklaringen, en zelfs valse bekentenissen, in de hand werken.⁵³

Tot besluit is *investigative interviewing* bewezen effectief gebleken en wordt het door steeds meer buitenlandse politiekorpsen omarmd als de nieuwe, standaard verhoormethode om een zo betrouwbaar en volledig mogelijke verklaring van een verdachte te verkrijgen.⁵⁴ Deze methode kan ook Nederlandse politieverhoorders behoeden voor *guilty bias* en *confirmation bias*, en bovendien kan dan het potentieel gevaarlijke uitgangspunt van drukopbouw tijdens het verhoor worden verlaten. We sluiten ons aan bij het advies dat Odinet, Boon en Wolters eerder gaven, namelijk om het gat te dichten tussen de Nederlandse verhoorpraktijk en de rechtspsychologie en om een wetenschappelijk, up-to-date handboek voor verhoorspecialisten te ontwikkelen.⁵⁵ Ons aanvullend advies is om dit te doen op basis van *investigative interviewing*, omdat het inefficiënt, ineffectief en zelfs potentieel gevaarlijk is als politieverhoorders niet over de juiste kennis en vaardigheden beschikken om een verhoor ethisch verantwoord en volgens recente, wetenschappelijke inzichten, in plaats van op ervaring en gevoel, uit te voeren.⁵⁶

47 Duker & Stevens, *a.w.*

48 HR 13 mei 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZD0705, NJ 1998/152, m.nt. Schalken.

49 Vgl. Hof Arnhem 12 december 2000, ECLI:NL:GHARN:2000:AA8995; Rb. Dordrecht 20 september 2003, ECLI:NL:RBHAA:2007:BB7483; Rb. Amsterdam 17 maart 2005, ECLI:NL:RBAMS:2005:AT0873; Rb. Groningen 10 april 2008, ECLI:NL:RBGRO:2008:BC9249.

50 Hof 's-Hertogenbosch 8 oktober 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX9413.

51 Hof 's-Hertogenbosch 29 november 2006, ECLI:NL:GHSHE:2006:AZ4141.

52 Rb. Midden-Nederland 18 maart 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:1019.

53 Zie o.a. Gudjonsson, *a.w.* (2003); Kassin et al., *a.w.*; Leo & Drizin, *a.w.*

54 Aldus ook Bull & Soukara, *a.w.*; Hill, Memon & McGeorge, *a.w.*

55 Odinet, Boon & Wolters, *a.w.*

56 Aldus ook Boon et al., *a.w.*; Duker & Stevens, *a.w.*; Kassin et al., *a.w.*; Kortlever, *a.w.*; Soukara et al., *a.w.*